

BICZÓ ZALÁN

A győri királyi jogakadémia megalakulásának előzményei

A győri akadémia 1850-es megszüntetése miatt a győri és dunántúli polgárság kénytelen volt a jog iránt érdeklődő gyermekeit a pozsonyi jogakadémiára, vagy a pesti Kir. Magyar Tudományegyetemre küldeni.

Győr városa ezeken a nehézségeken szeretett volna segíteni, de jól tudták, hogy az osztrák kormánypolitika a jogakadémia visszaállítását nem fogja támogatni, mivel 1848–49-ben a tanárok és a tanítványok hazafias szelleme miatt szüntették be az akadémia működését. Így várokozniuk kellett a visszaállítás kísérletével. Az Októberi Diploma néven ismert császári rendelet (1860. október 20.) megjelenése után – ami már közeledést mutatott az alkotmányosabb kormányzás felé – remény nyílt arra, hogy a város is visszaigényelheti jogi és szellemi értékeit.

Bécsben belátták, hogy Magyarországgal szemben elkerülhetetlen az alkotmányos alapra való visszatérés. Ezért bocsátották ki az „Októberi Diplomát”, amely törvényes alapul elfogadta a Pragmatica Sanctiót. A birodalmi egységet úgy akarta fenntartani, hogy azt alkotmányos intézményekkel köti össze. Magyarország mint az összbirodalom tartománya, külön kormányt és országgyűlést kapott, de az egész birodalmat érdeklő közös ügyek (pénz, hitel, vám, bank, kereskedelem, államadósság, hadügy) a birodalmi gyűlés elé tartozónak mondták ki.

BEÖTHY KÁROLY VEZÉRCIKKE A GYŐRI KÖZLÖNYBEN A JOGAKADÉMIA ÉRDEKÉBEN

A Győri Közlöny 1860. október 28-i számában Beöthy Károly győri ügyvéd, újságíró tollából egy vezércikk jelent meg, amiben a győri akadémiáról emlékezett meg.

Jogakadémiánk

Győr, október 26-kán

(thy) Külenc év híján száz éve annak, hogy dicső emlékezetű Mária Terézia királynőnk megalapította Győrött a jogakadémiát, s az 1773-dik évben eltörölt jezsuita-rend jószágaiából bejött 322,000 frtnyi összeget a tanárok fizetésére fordíttatni rendelte.

A nőkirály ez intézkedésével fényesen megmutatta, hogy a mily gazdag volt a női kellemeiben, oly bölcs volt az országlatban.

„El vész azon nép, mely tudomány nélkül való.” De Mária Teréziának

nem volt oka népét elveszteni, különösen azon lovagias magyar népet nem, melynek törvényhozó nagyjai, midőn a gyászba öltözött fejedelemlő császári kisedével karján, s a kívülről tapasztalt árulás miatt omló könnyekkel szemében az országgyűlés előtt megjelent, s a véstől környezett trón megmentésére kért segílyt, hűségüket azzal bizonyították, hogy az újabb kor történelmében példátlan lelkesedéssel életüket és vérüket ajánlák föl Magyarországnak szorongatott királynőjének védelmére. A lovagias magyar nemzet e hős lelkesülése szétriasztá az ellent és a trón mentve lőn.

Nagy tettekre csak oly nemzet lelkesülhet, melynek érzelmeit a tudomány megszelídítette, s értelmi tehetségét kifejtette akként, hogy, midőn kell, tud szívből lelkesülni, s ha lelkesülése tárgyáért tennie kell, a tette meggyőződése, öntudata ébreszti. Azért az államhatalmak akkor cselekszenek saját mint a népek érdekében bölcsen, midőn a tudományok eszközeit nem egy halomra csoportosítják, hanem akként helyezik el, hogy azokhoz a népek minél könnyebben, minél olcsóbban juthassanak. Midőn Mária Terézia a győri jogakadémiát 1769-ben megalapítja s annak fönntartására a jezsuiták jószágaiból bevett 322,000 frtnyi nevezetes összeget fordítani rendelte, e honyai intézkedésre bizonyosan ily magasabb országlati elvek vezeték, óhajtván, hogy Magyarország dunántúli kerületében se hiányozzanak azon eszközök, melyekkel ezen igen nagy magyar vidéken a tudományosság, s a hazai jogismeretek könnyen megszerezhetők legyenek.

Hasonló nézet vezethette dicső emlékezetű II. Ferenc királyunkat is, midőn az 1785-ben Pécsre áttett jogakadémiánkat, városi tanácsunk, s a ft. győri káptalan együttes folyamodására s az országgyűlés közbenjárása következtében 1802-ben ismét Győrré visszahelyezni rendelte.

Azonban ez üdvös intézkedések, mint oly sok mások a közelebb múlt évtizedben megsemitettek, s a centralisatiónak áldozatul vettetett a jogtudomány is.

Jogakadémiánk főgymnasiummá törpítettett s a dunántúli kerület jogi pályára készülő ifjai messze földre voltak kénytelenek utazni, hogy magukat választott pályájukra kiképezhessék.

E sajnós körülmény terhelte a szülőket; hátrányára volt az ifjaknak s hátrány a jogtudományra nézve.

De közelebb maradvá magunkhoz, legérzékenyebben terheli városunkat, melyre nézve a jogakadémia valóságos szellemi és anyagi kincs volt egyszersmind.

Nem igazán látom szükségét, mutogatni a szellemi és anyagi nyereseményeket, melyeket egy nagyobb tanintézet nyújthat egy-egy városnak, ismeretesek azok mindnyájunk előtt, s csak annyit jegyzek meg, hogy az már magában is igen nagy jótékonyosság, ha gyermekeinket nem kell a szülői tűzhelytől terhes költségeskedéssel eltávolítani, hanem saját örökösünk alatt itthon is fölnevelhetjük azokat.

Részint az ősjogok iránti tisztelet, részint a közösség tudományos érdekében indulhatott ki a főgymnaziumunk derék igazgatója ft. Szabó Otmár sz. Benczés rendi áldozár, midőn e napokban községtanácsunkhoz egy emlékiratot intézett, melyben fölhívja, hogy a jogakadémia visszaállítására lépéseket tegyen.

Ez emlékirat hű másolatát bírván, nem tartom érdektelennek azt e helyütt is közölni, meg lévén győződve, hogy ezen közműveltségre oly igen fontos kérelemhez a közönség is járul.

A vezércikk írója sajnos már nem érthette meg a győri jogakadémia megnyitását.^[1]

SZABÓ OTMÁR EMLÉKIRATA

A következő lapszámban (Győri Közlöny, 1860. november 1.) Beöthy Károly betűhíven megjelentette Szabó Otmár^[2] gimnáziumigazgató, bencés tanár Emlékiratát. Ebben a szerző felkérte a községtanácsot, hogy a tizenkét éve bezárt jogakadémia megnyitását kérjék és sürgessék. Az emlékirat szövege a következő

1860. október 28-án :

Emlékirat, mellyel a főgymnásiumi igazgatóság Győrváros községtanácsát fölkéri, hogy a tizenkét év óta bezárt jogakadémiának megnyitását eszközölni szíveskedjék.

Hogy a szellemi és anyagi lét válhatlan kapcsolatban áll Győr városnak t. községtanácsa bölcs intézkedésével, eléggé tanúsítja, midőn mindkettőnek előmozdítására semmi áldozatot sem kímél.

A t. községtanácsnak e nemes buzgalma bátorítja a helybeli főgymnásium igazgatóságát is, hogy a t. községtanács atyai gondoskodását szerény indítványával s illetőleg alázatos kérelmével igénybe vegye.

Köztudomású dolog az, hogy dicső emlékü Mária Terézia királynő 1769-ben a jogtudományokat Győrött megalapította, s az 1773-ban eltörölt jezsuiták jószágaiból bejött 322.000 forintnyi összeget a tanárok díjazására fordította.

De továbbá mindenki tudja azt is, hogy a jogakadémiánk tudományos csarnokait a 48-i zavaros idők még ugyanazon évi május hóban bezárták, hisz a vad fegyverek zöreje a szelíd műzsákat elnémítja.

A bölcsészeti és gimnáziumi tanelőadások 1849. november 25-én ugyan elkezdtek, de nem a jogiak, sőt egy év múlva az özvegy bölcsészeti kar is a gymnásiummal egyesítetvén megszűnt és hamvaiból a 8 osztályú főgymnásium keletkezett.

Nem kételkedem végre, hogy ismeretes tény a t. községtanács előtt az is, miszerint a bölcsészeti és jogi tudományok 1785-ben Pécsre tétettek át; de nyolc évnek

[1] Beöthy Károly, szlováni született: Komárom, 1820. november 2. Meghalt: Győr, 1864. november 21. Középiskolai tanulmányait szülővárosában a református kollégiumban, a jogot a pesti Kir. Magyar Tudományegyetemen végezte el. Pesten ügyvédi vizsgát tett és mint gyakorló ügyvéd a fővárosban telepedett le. Az 1848-49. szabadságharcban előbb mint pesti önkéntes a szerbek elleni csatározásokban, azután mint véisztörvényszéki bíró vett részt. Komáromban kapitulált. Ezután Győrött ügyvéd és Győr vármegye alügyésze. 1857-1860 között a Győri Közlöny szerkesztője, főmunkatársa. Hites ügyvéd, Győr vármegye alkotmányosan választott alügyésze, a Győri Gazdasági Egylet jegyzője és az egylet évkönyvének szerkesztője 1860-1863 között. Temetésén Liszkay József evangélikus hitszónok mondott gyászbeszédet. (I. : Beöthy Károly = Győri Közlöny, 1864. november 24. 378. p.)

[2] Szabó Otmár István Született: Nagyfődemes, 1823. augusztus 4. Meghalt: Bakonybél, 1880. december 21.

1839. szeptember 15-én lépett be a bencés rendbe, Pannonhalmán teológiát hallgatott, 1847. május 25-én fogadalmat tett, 1847. július 20-án pappá szentelték. Pannonhalmán hitszónok, 1848-ban tanár és szertartó, 1849-ben Nagyszombatban, 1850-től Esztergomban, 1852-től Győrött gimnáziumi tanár, 1857-ben a győri bencés gimnázium igazgatója, 1861: Varsányban lelkész, majd 1877-től Bakonybélben rendi lelkész. 1878-ban alperjel lett.

lefolyása után, vagyis 1793-ban a város a győri nemes káptalannal egyesülten benyújtá Ő Felségének az akadémia visszahelyeztetését kérvényező alázatos folyamodványát, melyet 1802-ben megújítván s méltányos kérelme az ország karai és rendek által is pártoltatván, második Ferenc Ő Felsége kegyelmesen elrendelte, hogy az akadémia Pécsről Győrré tétessék vissza.

Tekintetes községtanács!

Győr városában félszázadon túl virágzott akadémiánknak történetét, s a Pécsre átvittnek visszahozatalán buzgólkodó városnak törekvéseit vázolván rámutattunk alázatos kérelmünk és bizalomteljes indítványunk tartalmára is, mely röviden alakítva ez, szíveskedjék a t. községtanács boldog emlékü őseinek buzgalmát, követve a 12 év óta bezárt jogakadémiának mielőbbi megnyitását annyival is inkább szorgalmazni, minthogy hazánk dunántúli részében jogakadémia nincs. A város új terheltetésétől tartani nem lehet; miután a fölhozott adatok szerint az akadémiának fontartása a tanalpra nehezül; a városra tehát csak szellemi és anyagi haszon háromlik a t. községtanács érdemdús tagjaira pedig a felsőbb műveltségre törő ifjú nemzedék áldása száll.

A t. községtanács meg fog bocsátani ezért, hogy bokros teendőinek halmazát e szerény, de korszerű indítvánnyal is növelem, ha meggondolja, hogy e bizalmas kéréssel föllépni minden honpolgárnak, de kivált annak honfiúi szent kötelessége, ki a volt akadémiának gymnasiumba olvadt maradványait kormányozza stb. Eddig az emlékirat, mely tekintve eredetét elvitázhatatlan bizonyosság arra, hogy egy kir. jogakadémiának Győrött fennállását hosszas gyakorlat által is szentesített ősi törvények biztosítják, s hogy eme törvények szerint a jezsuita rend jószágaiból bejött 322.000 forint más célra, mint a győri kir. akadémia jogtanárainak fizetése nem fordítható.

A derék sz. bencés rend, mely Szent István első apostoli magyar királyunk által alapított ősi zárdájában Pannonhalmán mindig hű őrzője volt nemzetiségünknek, az emlékirattal újabban is bebizonyította, hogy a mily gondos s mily tevékeny és fáradhatatlan a tudományok terjesztésében, ép oly tisztelője az ősi jogoknak is. Megmutatta a jogalapot, melyre községtanácsnak támaszkodhatik s kijelölte az utat, melyen haladnia kell, ha óhajtja, hogy higgyük, miszerint, ha bár nem a nép kifolyása is, de szellemi érdekeinek hű képviselője.

Az október 20-iki császári diploma az ország tanügyében is nevezetes változást enged remélnünk, azért most látom leginkább helyén, ha községtanácsunk fölhasználva kérdését magáévé teszi a visszahelyezése iránt addig is amíg azt országgyűlés elé vihetné; mindenek előtt Magyarország hercegprímásának ez ügybeni magas pártfogásáért is esedezve, a magyar kir. helytartótanácsához folyamodik.

Senkinek sem lehet oka hinni, hogy az ország bíboros egyházfeje a kért pártfogást megtagadná oly ügytől, mely amellet, hogy törvényes, ahogy ez a nemzetnek - miután fundantioval bír, egy krajcárjába sem kerül, még az ország egy jelentékeny magyar kerületének - a dunántúli kerületnek - tudományos művelődésére is annyival nagyobb befolyású, mert az egész kerületben a pápai református főiskolát kivéve egy jogakadémia sincs.

E kérdésnél habozni is bűn, valamint a mulasztás terhe sem a közönséget fogja súlytani.

A Győri Közlöny újságírójaként és győri ügyvédként egyaránt, Beöthy Károly is örömmel üdvözölte Szabó Otmár indítványát és ajánlotta, hogy Győr város tanácsa kérje fel az ország primását az ügy támogatására.

Szabó Otmár és a Győri Közlöny kezdeményezésére a Dunántúl csaknem valamennyi vármegyéje segítette a jogakadémia visszaállítását kérő indítványt, és támogatásáról biztosította őket. A Magyar Kir. Helytartótanácshoz és az Őfelségéhez felterjesztéseket intéztek az akadémia mihamarabbi megnyitás érdekében.

Győr város tanácsa és községtanácsa 1860. november 6-án tárgyalta a kérdést Schadl János községtanácsnok úr elnökleite alatt. Vrana Ede, Balogh Kálmán, Preng Mihály, Hencs Ignác, Limpek József, Brunner Sebestyén, Karvassy Kálmán, Fischer József, Lacza Ferencz, Toscano József, Zmeskál József községnök urak és Zánthó János mint jegyző együttlétükben tartott községtanácsi ülés alkalmával tárgyalták az akadémia ügyét.

A községtanácsi jegyzőkönyvből 588. folyószám alatt (1860. november 6. IV: B. 1104/a/51) a következő olvasható:

Tisztelendő Szabó Otmár főgimnáziumi igazgatónak emlékiratára tekintve az ezért tett erélyes indítványára, melynél fogva a városi községtanácsot fölkéri, hogy a 12. év óta bezárt jogakadémiának megnyitását felsőbb helyen eszközölje.

Végeztetett:

Ámbár a községtanács ön maga is azon buzgó szándokban volt, mikoránt az 1848. évben, felsőbb rendelvénnyel nyomán bezárt a helybéli jogakadémiának megnyitása eránt e városi közönség érdekében legközelebb hatályos lépéseket tegyen e mellett, a felszentelt főgymnásiumi igazgató úrnak ez érdemben megelőzőleg tett korszerű s üdvös indítványa e községtanácsi testület részéről, az összes városi lakosság nevében is hála köszönettel fogadtatik.

Őfelségéhez folyamodványt szerkesztettek, amelyben felvázolták az akadémia történetét és rámutattak azokra az indokokra, hogy miért szükséges az újbóli megnyitás. Elhatározták ugyanekkor azt is, hogy küldöttségeket indítanak, és az emlékiratot befolyásos személyeknek és hivataloknak átadják, és egyben támogatásukat kérik a Győr városa számára e fontos ügyben.

A győri akadémia kitűnőségét elismeri egy 1850-ben írt feljegyzés egy részlete is: „egy akadémiából sem jutott annyi tanár a pesti királyi egyetemre, mint a győriből, mi alatt ezen akadémia az egyetemnek semináriuma gyanánt méltán tekinthető.”

1860. december 6-án Győr községtanácsa ülésezett, amelynek egyik napirendi pontja volt Mersits Ignác, Preng Mihály és Fischer József községtanácsnok urak megbízatásának teljesítése, amelyet az 1860/588. sz. alatt a győri jogakadémia visszaállításának kieszközölése érdekében az esztergomi érsekhez intézett kérvény átadásáról rendelkezett:

Megbízatásuk folytán jelentették: miszerint őeminenciája őket leereszkedő szívesseggel fogadván megnyugtatólag kijelenté, hogy a kívánt jogakadémiának helyreállítására eránti közreműködő lépéseket megfontolni fogja, bizton reményelvén miszerint Győr városának ez ügybeni méltányos és igazságos kérése a legrövidebb idő alatt helyhezviteléhez vezetetik.

A Győr város községtanácsa által kijelölt másik küldöttség tagjai Kozma Imre Győr polgármestere, Szabó Otmár gimnáziumigazgató és Pereg Mihály kereskedő voltak.

A győri küldöttség meglátogatta a kir. tárnokmestert és felkérte, hogy az emlékiratot nyújtsa be a Helytartótanácsához. Felkérték az esztergomi érseket, Magyarország primását valamint az akadémián régen tanítókat, és más magas rangú méltóságokat is a felsőbb tanintézet újbóli megnyitásának támogatására.

A városi községtanács 1861. január 26-án kereste meg levelével a győri püspököt, amelyben szíves támogatást kért az akadémia megindítása ügyében.

SIMOR JÁNOS LEVELE A VÁROSI KÖZSÉGTANÁCSHOZ

Simor János győri püspök válaszlevele az akadémia visszaállításáért a városi községtanács megkeresésére, 1861. március 5-én íródott:

Tekintetes Városi Tanács!

Szabad kir. Győr városának folyó évi Boldogasszony hava 26-án 410. szám alatt kelt levelével megkeresett az iránt, hogy a püspöki s káptalani irattárakból a hajdani győri akadémia alapítványaira vonatkozó adatokat gyűjtessek, melyekből kitűnjék, különösen miben állanak ezen alapítványok, ki által kezeltetnek, ki rendelkezik fölöttük, mennyit jövedelmeznek, s a jövedelem jelenleg hova fordítatik? Nem késtem e felhívásnak megfelelni, s az elrendeltem fürkészetnek eredményeül a székes káptalanom által 1793-ban legfelsőbb helyre benyújtott, az akadémiának Pécsről Győrbe való visszahozatalát kérelmező folyamodvány tartalmát, amennyiben az akadémia alapítványát illeti, sietek a tekintetes tanáccsal közölni.

Ezen folyamodvány szerint a Jézus Társaságából való szerzeteseket 1625-ben Dallos Miklós győri s Erghel Ferencz veszprémi püspökök hozták Győr városába, reájok bízván az ifjúság oktatását. Az eredeti alapítvány 12.000 forintból állott, melyet a nevezett főpapok a nagy nevű Pázmány Péter esztergomi érsek kezébe letettek, azon célból, hogy rajta a győri jezsuiták számára alapítványi fekvő birtok szereztessék, utóbb sikerült II. Ferdinánd királytól a lébényi s veszprémvölgyi apátság javait (a vörösberényi uodalmat) az új társház részére megnyerni. Bővítették az eredeti alapítványt 1650-ben Draskovich György s későbbben Püsky János győri püspökök, ezeknek utóduk Széchenyi György pedig 1654-ben ötven-ezer forintnyi adománnyal növelte. Hasonló gonddal ápolta a győri iskolát a helybeli káptalan, különösen pedig Gorup Ferenc kanonok 1662-ben és 1670-ben Perkáta és Tápé helységeket s a szentágotai pusztát adományozta annak fenntartására. A jezsuita atyák házáat Dallos Pál és Széchenyi György püspökök építették a káptalanak 11.449 forintnyi segédadományával. A templomot nagyszerű díszre emelte Atsády Ádám győri kanonok, az iskola épületét Sennyei István s Draskovich György püspökök és Széchenyi Pál nagyprépost emelték; gróf Zichy Ferenc püspök pedig, hogy benne a magasabb iskolák is helyet nyerhessenek, célszerűen megnagyobbította.

Ezekből állott az idézett okirat szerint a győri akadémia alapítványa, amely-

nyiben azt a püspökök s káptalanok szerezték. Az összes alapítványi vagyon mennyiségére s mostani művoltára nézve egyébiránt csak a m. k. Helytartótanács felügyelése alatt kezelt katolikus tanulmányi alap számadásai nyújthatnak felvilágosítást, miután a Jézus Társaságának 1773-ban bekövetkezett eltörlésével, az annak kezén lévő összes ingó s ingatlan birtok amaz alapnak létesítésére fordított.

Ezen tanulmányi lapból húzták, a Mária Terézia királynő által rendszeresített akadémiai tanárok fizetésöket, abból pótoltatott az akadémia fenntartására megkívántatott költség, s ugyan abból húzza jelenleg az akadémiai, igazabban csak gimnáziumi pedellus 315 forintból álló fizetését; különben az akadémia hajdani vagyonának jelen állapotát, jövedelmét s kiadásait illetőleg, mint feljebb említettem, csak a tanulmányi alaphoz igazgatósága szolgálhat hiteles adatokkal. Különös örömmre válnék, ha ezen közlésemmel némileg előmozdíthatnám a tekintetes városi tanácsnak üdvös igyekezetét, ki egyébiránt teljes tisztelettel vagyok Győrött, böjtmáshava 5-én, 1861. A tekintetes tanácsnak kész köteles szolgálja Símor János m. k. győri püspök, szabad kir. Győri városának tekintetes tanácsának.

A Kir. Helytartótanács válasza sokáig váratott magára. Győr vármegye hatóságát 1862. május 16-án értesítette a Helytartótanács (19935. sz. alatti intézvény) és közölte, hogy a tanulmányi alap rossz anyagi helyzete miatt és azon okból, hogy Győrből a fejlett közlekedési lehetőségek miatt az ország bármelyik jogi intézete megközelíthető, a győri jogakadémia visszaállítása nem célszerű.

GYŐR VÁRMEGYE TISZTI ÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVE

Győr vármegye tiszti széke ezután sem mondott le az akadémia újbóli és minél hamarabbi megindításáról. Ennek érdekében fölkeresték a főispánt, hogy a győri püspök, a győri káptalan, Győr vármegye és Győr városa részéről küldendő bizottság karolja fel újra az ügyet.

A tiszti ülés jegyzőkönyve megjelent a Győri Közlöny 1862. június 15-i számában:

Kivonat

a tekintetes nemes győrmegyei tisztiülés jegyzőkönyvéből:

A nagyméltóságú m. kir. Helytartótanács folyó évi május 16-án 19935. szám alatt kelt intézményében értesíti e megye közönségét, miszerint a tanulmányi alap jelen szorult körülményei és azon tekintetnél fogva, hogy a kifejlett közlekedési eszközök mellett az országban fennálló elégséges felsőbb jogtanulmányi intézetek látogatása mi nehézséggel sincs összekötve a győri jogakadémiának visszaállítása egyelőre czélszerűnek nem találtatott.

Végezetett:

Mínthogy a Győri Jogakadémia ismételt visszaállítása nemcsak Győr megye és városa, de honunk egész dunántúli kerületének szellemi és anyagi érdekeivel szoros kapcsolatban áll, amit a kerület majd minden megyéjének közönsége, ezen tanintézet visszaállítása iránt a mai évben felmerült kérdés alkalmával a napi sajtó útján, úgy felterjesztéseiben tanúsított élénk részvétnyilvánulásai által bebizonyított, de mert az államtan az állam célja egy kitűnő részének azon feladatát jeleli, hogy az állam minden polgárának a felsőbb tudományokban kiképezhetésre, a szellemi művelődésben előhaladásra a legalkalmasb és legkönnyítettebb eszközök nyújtassanak, ez alapelv folytán pedig a praktikus ipar és forgalomélet, a művészet és technikai, úgy a közhivatali igénylet, köz és az üzletviszonyoknak az újabb korban oly sokféle arányban lett kiterjedése által a szakfőiskolák életbe léptetése és többszörözése valódi, visszautasíthatatlan kultúrai követelménnyé vált, de továbbá mert hazánk nagy kerülete között csak egyedül a dunántúli van azon mostoha helyzetetésbe, hogy gyermekeit, ha azokat a nyilvánéleltre szentelni óhajtván, felsőbb jogtudományi képzettségben részesíteni kívánja, kebelébeni felsőbb jogtanintézet hiánya miatt a tetemes költséggel járó és erkölcsi tekintetben számosabb csákkal kínálkozó fővárosi életveszélyeinek kénytelen kitenni, vagy ezen viszályok által visszariasztatva ez óhajáról lekényszerül mondani, mind ezen indokok és körülmények tekintetben vétele és azon a gyakorlat által valósult tény méltánylása mellett, hogy egy ily tanintézet felállítására a legalkalmasb hely Győr városa: melyben az 1848-ik évig oly tekintéllyel fenn állott, hogy azon oly tanárok lőnek alkalmazva, kik közül többekkel jelenleg hazai egyetemünk legjelesb tanárai sorozatában találkozunk, és hova ezen tanintézetet alapítóinak szándoka is helyezettni kívánta e megye tiszti értekezlete, mint a megyei közönség képviselője szem előtt tartva a híres jogtudós Savigny azon mondatát: „Az egyetemek és felsőbb tanintézetek drága örökségképp’ jutottak reánk az előkorból és reánk nézve becsületbeli dolog azoknak fenntartása és az utókornak leendő átszolgáltatása.” Kötelességének tartja e jogtanintézet visszaállítása iránti ügyet újólag felkarolni, és hogy ezen ügy sikeres kimenetelét minél inkább biztosítsa. Méltóságos Balogh Kornél megyei főispán királyi udvari tanácsos urat ezennel felkéri, hogy méltóztatnék elnöklete alatt saját bölcs belátása szerint e megye, úgy az érdekelt város részéről kinevezendő tagokból egy bizottmányt összeállítani és ehhez járulásra a m. győri püspök urat és a tekintetes győri káptalant, mint e tanintézet egykori alapítóit felkérni és a bizottmány által ezen ügy sikeres kimenete tekintetéből a legczélszerűbbnek mutakozó teendőket megállapítani.

A Győr megyei tiszti ülés végzéséből kiolvasható, hogy érdemesnek találták támogatni azt a kezdeményezést, ami az akadémia visszaállításának ügyében történt és kötelességüknek tartották mindennemű támogatással az ügy sikerességét előmozdítani.

KOZMA IMRE LEVELE AZ AKADÉMIA ÉRDEKÉBEN

Kozma Imre győri ügyvéd, országgyűlési képviselő levelet írt 1862. június 16-án a Győri Közlöny szerkesztőségének, amelyben kéri, hogy a lap hozza nyilvánosságra az 1860-ban megírt a győri jogtanoda történelmi tényeit ismertető dolgozatot.

Tisztelt Szerkesztőség!

A „Győri Közlöny” 48-ik számában egy „kivonati közlemény” közöltetett a győri jogtanoda visszaállítása, illetőleg újjant eszközrendő megnyitása érdemében, melyre vonatkozólag alulírt nem mulaszthatja el, eme közérdekű, s legfontosb nemzeti ügyeink egyike érdemében néhány szóval a közönséget, főleg azonban Győr város polgárait értesíteni, miképp a legközelebbi alkotmányos élet lélekezetét vétele első fohászai közt is mennyire lelkiismeretes kötelességet teljesíteni sietett akkor, midőn Győr város közönsége küldötteivel főtisztelendő Szabó Otmár volt gimnáziumi igazgatóval és Pereg Mihály úrral ez ügyben az illető helyeken, nevezetesen főméltóságú hercegprímásnál, úgy az akkori tanároknál, valamint több más befolyásteljes méltóságoknál eljárunk és reményeltük, hogy e méltányos, sőt igazságos, mindent összevéve pedig törvényesen jogos kívánalomnak sikert is biztosíthatunk: de fájdalom!, az akkor is csupán vérmes reményekkel táplált ügy valósulása a kérelmezetteknek örvendetes biztatást nyújtott közbenjárása mellett is csak egy jobb jövőnek derült napjaira utaltatott, mint a „Győri Közlöny”-nek hivatkozott számában közlött „kivonati közlemény” csak még inkább megerősíteni látszik, mert úgymond: „egyelőre célszerűnek sem találtatik az, mit könnyen érthetünk akkor, ha a jog és a törvények helyébe a napi parancsszerű paragrafusok gyártmányvilága léptetik. De mindemellett mi is az eddigi részünkről történt fáradozásnak nem sikerült, s buzgó pártfogóink ki nem eszközölhettek, adja Isten, hogy azt emez új küldöttség törekvése valósíthassa meg, mely azt oly dicséretes buzgalommal célba vette, nékem pedig engedje meg a tisztelt szerkesztőség, hogy egyrészlől a közönségnek, másrészlől ön lelkiismeretemnek is eleget tehessenek akkor, midőn a nyilvánosság elő terjeszténi kívántam azt, hogy ez érdemben és ügyben már mi is elkövttünk mindent, és ha mi akkor kiszemelt pártfogóink buzgalmának nem sikerült, talán járt-keltebb pártfogók mégis eszközöltetik, és akkor mindnyájunk hálás köszönetét eleve is kiérdemlették; mihez kapcsolva felkérem még ezúttal a tisztelt szerkesztőséget, méltóztassék az ide mellékelt adatokat is közleni, melyek a múltba visszapillantás által helyes tájékoztatást nyújthatnak, és megkívánható adatokat is szolgálhatnak, melyek a jogtanoda ügyének felderítésére tartoznak, másrészlől az illető új fáradozók szemében is becses érvényű, sőt jogalapú indokként tekintethetnek. Ez okból legyen szabad reménylenem, hogy a tisztelt közönség sem fogja azokat, mint unalmára válható olvasmánycikket tarthatni akkor, midőn annyira bensőleg érdekli őket a nevelés és oktatás ügye, mint bárkit annak pártfogói körül csak érdekelhet; azért bátor vagyok azt kezéhez küldeni, s annak mielőbb eszközrendő nyilvánosság elé hozatalára tisztelettel felkérni. Szíves hajlamiba ajánlott a tisztelt szerkesztőségnek, Győr, június 16-án 1862. évben.

Kozma Imre

Kozma Imre^[1] a szabadságharc után Londonba menekült, majd 1850-ben hazatért szülővárosába. A haza állapota miatti elkeseredésében fogadalmat tett, hogy mindaddig nem lépi át lakása küszöbét, amíg önkényuralom lesz Magyarországon!

A GYŐRI JOGTANODA TÖRTÉNETI ADATAIRÓL CÍMMEL GYŐR VÁROS LEVELE AZ URALKODÓHOZ

A *győri jogtanoda történeti adatairól* címmel dolgozat jelent meg – Kozma Imre kérésének megfelelően – a Győri Közlöny 1862. június 19-i számában. A történeti iratot a szerkesztőségnek Kautz Gusztáv, Győr város jegyzője adta.

Győrnek a török uralom aluli felszabadítása után, néhai Dallos Miklós győri püspök az akkoriban elhagyatott állapotban talált győri tanodákban, a tudományok terjesztésétől és felvirágoztatásától ösztönözve, a győri tanodákba, az 1625. évben a jezsuita rendet meghíván, hogy ezek fennállása lehetőleg biztosítva legyen, néhai Erghel Ferenc veszprémi püspök hozzájárulása mellett, néhai Pázmány Péter az időbeli magyarországi prímás rendelkezésére, azon világosan kijelentett szándékkal, hogy a győri tanodákba meghívott jezsuiták javadalmasására szolgáló alapítványi javak vásároltassanak, 12.000 forintot tett le, mely összegért, néhai Pázmány Péter magyarországi áldozár nagy közbenjárása folytán, boldog emléké II. Ferdinánd magyar királytól, a lébényi és a veszprémi völgyről nevezett apátságok jószágai felkéréstevn, adományozás útján megszerezettek. Ezen szép és buzdításra méltó példát követték az 1650. évben néhai Draskovich György győri püspök és a következő években ennek utóda Püsky János, kik a fentebbi alapítványt nevezetes összegekkel gyarapították: melyeket utóbb az 1654. évben boldogult Széchenyi György ugyan győri püspök 50.000 forinttal öregbített, a reá következett 1662. és 1670. években pedig néhai Gorup Ferenc győri egyházmegyei kanonok, a perkáti és tápi birtokoknak, úgy a szentágotai pusztának adományozásával növelt.

A mondott tanodákhoz tartozó zárdaépületet, melyet a már kezdetben említett Dallos Miklós építtetni megkezdett, befejeztette boldogult Széchenyi György, melyhez az akkori kanonokok 11.449 forinttal járultak, az imént említett kolostor és tanodai épület között most is fennálló templomot pedig néhai Acsády Ádám győri kanonok felékesítette. Ezekon kívül a tanodaépületre és a tanárok jobb ellátására, néhai Sennyei István és Draskovich György győri püspökök, amint a régi adatok-

[3] Kozma Imre, felsőpulyai Született: Győr-Újváros, 1822. január 2. Meghalt: Győr, 1907. április 20. A győri Kir. Kerületi Akadémia hallgatója volt, Karvassy Ágoston tanítványa. 1848-ban a nemzetőrtorborzások cselekvő résztvevője. A szabadságharc leverése után emigrációba kényszerült. Londonban élt. 1850 végén hazatért. Nem végezhetett ügyvédi munkát. 1860-ban Kossuth Lajos 1851-es kútahtyái alkotmánytervét fordította le magyarra, és magánkiadásban megjelentette. 1861. március 7-én országgyűlési képviselőnek választották meg. Az 1865-ös választáson alulmaradt Kautz Gyulával szemben. 1867. május 23-án Győr város polgármesterének választották meg. 1872. április 2-án első tanácsnoknak választották. 1888. május 21-én Mayer Károly kereskedővel együtt vitte Győr város díszpolgári oklevélét Kossuth Lajosnak Turinba. A Függetlenségi és 48-as Párt győri elnöke.

ból kitetszik 23.000 forintot és ezeken kívül Széchenyi Pál győri székeskáptalani főprépost, nevezetes összegeket áldoztak, végre a tanodaépületet, hogy a tanodaépületet, hogy a mind inkább szaporodó tanuló ifjúság és a felsőbb osztályok befogadására elégséges legyen, boldogult gróf Zichy Ferenc győri püspök, saját költségén megnagyobbította.

Ezen e szerint lelkes hazafiak jótékony adományiból létesített győri tanoda épületben kezdetben és hosszú évek során által csak 4 nyelvészeti, 1 szónoklati és 1 költészeti osztályban nyerhete, a kiképzés után a törekvő hazai ifjúság oktatást; de ezen tanodabani oktatás végett meghívott jezsuita szerzetesbeliek törekvéseinek sikerült utóbb, a mélyebb kiképzéshez elkerülhetetlenül szükséges komolyabb tudományoknak is utat egyengetni, és érvényt szerezni, úgy hogy ezen tanodákban az 1719. évben a bölcsészeti tanulmányok előadása is tetteleg megkezdett, melyekhez, midőn dicsőségesen uralkodó és boldog emlékezetű Mária Terézia magyar királynő öfelsége, Magyarországon és kapcsolt részeiben a „Ratio Educationis, totiusque rei literariae per Regnum Hungariae et provincias eidem adnexas” című tanrendszert behozatni és ennek folytán az 1769. évi december 14-ik napján kelt legfelsőbb kéziratánál fogva, Magyarországon számára Pesten egy királyi egyetemnek és Magyarországon mindegyik kerületében egy-egy jogtanodának megalapítását legkegyelmesebben elhatározni és a dunántúli kerület részére alapítottnak székhelyéül Győr várost kitűzni méltóztatott, az előbbihez a jogtanodai osztályok is hozzájárulván, akképp dunántúli kerület javára alapított jogtanoda Győrött létesült, mely az 1773. évben eltörölt győri jezsuiták eladott jószágaiból befolyt alapítókével javadalmaztatván -, az 1776. évi november 6-án néhai Niczky Kristóf kerületi, tanulmányi és iskolai főigazgató és néhai Apfalter József helybeli tanodai igazgató által ünnepélyesen meg is nyitattott. Az ekként alapított és létesített jogtanoda Győrött az 1785. évig virágozván, ezen évben II. József császár öfelségének, s Felséged ősenek rendeletéből, Pestre áthelyeztetett, honnét Győr város tanácsának megkeresésére, a győri székeskáptalan, mint nagyrészen alapító által az 1793. évben benyújtott és az 1802. évben megújított s az országos k. k. és r. r. által is támogatott is támogatott legalázatosabb kérelem folytán dicsőségesen uralkodó I. Ferenc császár és magyar király, Felségednek boldog emlékezetű nagyatyja legkegyelmesebb határozatánál fogva, ismét Győrre, mint eredetileg kitűzött székhelyére visszatételre rendeltetett: ahol az 1848. évi május haváig fennállott: azonban az akkori mozgalmak tekintetéből az abban tanelőadások felfüggesztetvén, tudományos csarnokai azóta Győr városának és az egész dunántúli kerületnek mély fájdalomára, és az ifjú nemzedéknek nem csekély szellemi kárára és hátramaradására jelen ideig folyton zárva tartatnak. De most miután Felségednek, a folyó évi október 20-ik napjától, báró Vay Miklós felséged magyarországi főkancellárjához legkegyelmesebben intézett egyik legmagasabb kéziratában szeretett hazánk édes anyai nyelvének, szintűgy a közigazgatásnál, valamint a törvénykezésnél és a tudományos intézetekbeni használása újra érvényre emeltetett és a pesti egyetemnél közoktatásra nézve elvileg kijelentett, hogy az 1848. év előtti tényleges állapot kiindulási alapul szolgáljon, az édes reményt táplálunk engedni, hogy honunk egyéb magasb tudományos intézetei között, a győri illetőleg dunántúli kerületbeli jogtanoda is, mely Győr város kerületében, félszázadon túl virágzott, az 1848. év előtti tényleges állapotába szinte,

annál bizonyosabb visszahelyeztetni fog, s azok sorában újra helyet foglalnd, mivel a szellemi és anyagi lét, egymással válhatlan kapcsolatban állván, hogy ezen célhoz vezető eszközök elérthessenek, a győri kir. jogtanodának mint a dunántúli kerület tulajdonának mielőbbi visszaállítása, annál égetőbb életkérdésnek tekintendő mint a legnépesebb kerület tulajdonának mielőbbi visszaállítása, annál égetőbb életkérdésnek tekintendő, mivel a legnépesebb dunántúli kerületben valamint eddig ezenkívül egy másik hasonló tudományos intézet nem létezett, úgy jelenleg sem létezik, melynek hiánya, midőn a többi kerületbeli jogtanodák máig is fennállanak; mint egyedül a dunántúli kerület erő vesztesség, e város és az egész dunántúli kerület lakosságára annál érzékenyebben hat, mivel ezáltal számos szegényebb sorsú családok gyermekei elől, a magasabb szellemi istáp keresésre és komolyabb tudományos műveltségre szolgáló út és alkalom elzáratt és hosszabb idő óta elzárva tarttatik.

Az előre bocsátottak után, e város tanácsa és községtanácsa, a győri jogtanodának visszaállítása iránti törekvéseit egyik legfontosabb és legkorszerűbb feladatának ismervén és az alapítók iránti tisztelet által ösztönöztetvén, a legmélyebb jobbágyi hódolattal bátor Felséged trónjához azon legalázatosabb kéressel járulni kegyeskedjék atyáskodó gondoskodásainál fogva, a 12 év óta zárva tartott győri kir. jogakadémiának mielőbbi visszaállítását, annál is inkább kegyelmesebben elrendelni, mivel ezt az alapítók iránti kegyelet is, kik annak alapításához és javadalmazásához bizonyosan oly szándékkal, hogy ezen intézet örök időkig virágozzék a tudományos ismeretek terjesztésében tetemes áldozatokkal járultak, szintet igényli, a legmélyebb jobbágyi hódolattal maradván Felségednek Győrött, őszutó 6-án 1860. legalázatosabb hű alattvalói szab. kir. Győr városa tanácsa s községtanácsa nevében.

Négy évvel később, 1866-ban Simor János győri püspök újra megindította az akadémia elhelyezésének ügyét. 1866. március 16-án megjelent az uralkodó előtt, s arra hivatkozva, hogy az 1790/I:23 törvénycikkben a király biztosítja a nemzetet, hogy az alapítványokat az alapítók szándéka szerint fogja kezelteni, kérte a Felséget, hogy a tanulmányi alapnak a győri jogakadémiát illető része, melyet 1848-ban a császári kormány lefoglalt, ismét eredeti rendeltetéseinek céljaira fordítassék. A Felség megígérte Simor János győri püspöknek, hogy a győri jogakadémia ügyét tárgyalásba veteti.